

ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม :
การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ชาติพันธุ์*

Names of Fishing Boats in Samut Songkhram
Province : An Ethnosemantic Study

กฤติกา ชูผล**

Kittika Choochol

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มาและความหมายของชื่อเรือประมง รวมทั้งความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนจากชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือประมง จำนวนทั้งสิ้น ๓๕๐ ชื่อ ผลการศึกษาพบว่าชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามมีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๒ พยางค์ จนถึง ๗ พยางค์ วิธีการประกอบชื่อเรือประมงมี ๔ รูปแบบ ได้แก่ วิธีการประกอบชื่อด้วยคำ วิธีการประกอบชื่อด้วยคำและตัวเลข วิธีการประกอบชื่อด้วยอักษรย่อ

* บทความนี้มาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม : การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ชาติพันธุ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา ๒๕๕๔

** อาจารย์พิเศษภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

และคำ และวิธีการประกอบชื่อด้วยอักษรย่อ คำ และตัวเลข ซึ่งพบวิธีการประกอบชื่อด้วยคำและตัวเลขมากที่สุด ด้านที่มาและความหมายของชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า มีการเลือกใช้ที่มาและความหมายทั้งสิ้น ๑๖ กลุ่ม ทั้งนี้พบกลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่นมากที่สุด ทั้งนี้ผลการศึกษาชื่อเรือประมงดังกล่าวสามารถสะท้อนความเชื่อและค่านิยมของคนไทยหลายประการ ซึ่งความเชื่อในเรื่องโชคลาภ และค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว เป็นความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนจากชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามเด่นชัดที่สุด

คำสำคัญ : การตั้งชื่อ เรือประมง ที่มา ความหมาย จังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

The purpose of this article is to analyze names of fishing boats in Samut Songkhram province with regard to naming methods sources, meanings beliefs, and values. The data are 350 names. The results of the study are as follows. Names of the fishing boats in Samut Songkhram province are composed of two to seven syllables. Four-syllable names are the most frequent. There are 4 ways naming fishing boats : word-word combination, word-number combination, abbreviation-word combination, and abbreviation-word-number combination. The second kind is the most frequent. In terms of sources and meanings, the names of the fishing boats can be categorized into 16 groups, [names in the group of “relationship to other fishing boats” appear most frequent]. The above findings show a lot of beliefs and values of Thai people, their belief in luck and value

about families were prominent among the names of fishing boats in Samut Songkhram province.

Keywords : Naming, Fishing boats, Origin, Meaning, Samut Songkhram Province

บทนำ

อาชีพประมงเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนสมุทรสงครามมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งการประมงลำนํ้า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประมงทะเล (ดร.ณิ พงษ์สวัสดิ์ และคณะ ๒๕๔๙ : ๕) ซึ่งการประกอบอาชีพประมงนั้น นอกจากชาวประมงจะอาศัยความสามารถและความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพแล้ว ชาวประมงยังจำเป็นต้องอาศัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ในการทำประมงด้วย ดังนั้นชาวประมงจึงต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และกำลังใจในการออกเรือเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ จึงเข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชีพประมง ดังที่ประมวล ศิริพันธ์แก้ว (๒๕๒๔ : ๖๕) ได้กล่าวไว้ว่า

อาชีพนี้มีความเสี่ยงสูงมาก เพราะต้องเดินทางไปในท้องทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล เต็มไปด้วยอันตรายจากคลื่นจัด ลมแรง สัตว์ร้าย และการหลงทิศทาง ในช่วงเวลาที่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับทะเลน้อยมากย่อมมีความหวาดกลัวภัยอันตรายที่ไม่อาจคาดเดาได้ เนืองถึงความอยู่รอดของชีวิตและต้องการกำลังใจ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ มีการถ่ายทอดและยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

ความเชื่อเกี่ยวกับผีแม่ย่านางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเรือก็เป็นความเชื่อหนึ่ง

ที่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวประมงที่มีความผูกพันกับเรือเป็นอย่างมาก ชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น นอกจากจะมีความเชื่อในการเซ่นไหว้ บวงสรวง แม่นางประจำเรือแล้ว ชาวประมงยังมีความเชื่อในเรื่องของการตั้งชื่อเรือที่เกี่ยวข้องกับแม่นางด้วยกล่าวคือ นอกจากจะใช้เป็นชื่อเรือแต่ละลำแล้ว ชื่อของเรือประมงยังถือว่าเป็นชื่อของแม่นางประจำเรือลำนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ชื่อเรือประมงยังสามารถสะท้อนความเชื่อและค่านิยมอื่นๆ ของผู้ประกอบการอาชีพประมงได้อีกด้วยตามแนวคิดทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๙ : ๙๓) กล่าวถึงแนวความคิดทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ไว้ว่า การศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เป็นการศึกษาคำในภาษาว่าเป็นตัวแทนของมโนทัศน์ ดังนั้นการวิเคราะห์คำทำให้เห็นและเข้าใจ มโนทัศน์ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจระบบความรู้ ความคิด และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาได้อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ใช้ต้องได้มาอย่างธรรมชาติ และเป็นวัตถุวิสัย เน้นการวิเคราะห์ความหมายของคำซึ่งผู้วิเคราะห์ต้องใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถตรวจสอบได้ และมีเป้าหมายของการวิเคราะห์คือการตีแผ่ระบบความรู้จากมุมมองของชาวบ้าน ไม่ใช่จากมุมมองของผู้วิเคราะห์

การศึกษาคครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มาและความหมายของชื่อเรือประมง ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนจากชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเก็บข้อมูลจากชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน ๓๕๐ ชื่อ และการสัมภาษณ์เจ้าของเรือประมงที่เป็นชาวจังหวัดสมุทรสงคราม และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรือประมงของตนได้ในระยะเวลาระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

กลวิธีการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้เขียนสนใจศึกษากลวิธีที่ใช้ในการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ๒ ประเด็น ได้แก่ จำนวนพยางค์ที่ใช้ในการตั้งชื่อเรือประมง และวิธีการประกอบชื่อเรือประมง ซึ่งกลวิธีในการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม มีดังต่อไปนี้

๑. จำนวนพยางค์ที่ใช้ในการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม

การตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น ชาวประมงในจังหวัด

๒๒๘ กฎติกา ชูลล

สมุทรสงครามใช้จำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๒-๗ พยางค์ ในการตั้งชื่อเรือประมง ซึ่งแสดงตารางความถี่ที่ปรากฏมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ ค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของจำนวนพยางค์ในการตั้งชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม

อันดับ	จำนวนพยางค์	ความถี่	คิดเป็น (ร้อยละ)	ตัวอย่างชื่อเรือประมง
๑	๔ พยางค์	๑๓๑	๓๗.๔๓	แก้วกาญจนา, เขียวชาญชัย ๑, ผู้ผึ้งนาวิ
๒	๕ พยางค์	๘๙	๒๕.๕๓	กัรตินาวี, จงเจริญ ๑๑, นิตยาพาโชค
๓	๖ พยางค์	๕๙	๑๖.๘๖	ธ. พิธิมัสยา, อ. โชคทวีชัย ๘, ล. วีระวัฒนา
๔	๓ พยางค์	๔๑	๑๑.๗๑	กฤษฎา, โชคสายชล, ธวัชรัตน์, ทยานชล
๕	๗ พยางค์	๒๐	๕.๗๑	จ. พิทักษ์ชัยนาวิ ๑, ทะนองเจริญชัยนาวิ
๖	๒ พยางค์	๑๐	๒.๘๖	เต้าต๋อง, รุ่งทิพย์, โห้วฮะ, พ้ามืด

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามมีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๒-๗ พยางค์ โดยมีชื่อที่มีจำนวน ๔ พยางค์ มากที่สุด และชื่อที่มีจำนวน ๒ พยางค์ น้อยที่สุด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการที่เจ้าของเรือประมงนิยมใช้ชื่อ ๔ พยางค์มากที่สุดนั้น อาจสะท้อนความคิดได้ว่า เจ้าของเรือประมงอาจต้องการชื่อที่ไพเราะ คือ เมื่อออกเสียงแล้วมีเสียงพยางค์หนัก พยางค์เบา เป็นจังหวะและไพเราะมากกว่าชื่อที่มีจำนวนพยางค์สั้น รวมทั้งชื่อ ๔ พยางค์ เหมาะสมที่จะเป็นชื่อแม่ย่านางเรือซึ่งชาวประมงเชื่อว่าเป็นเพศหญิง และตามความเชื่อของชาวประมงชื่อเรือประมงก็ถือเป็นชื่อของแม่ย่านางเรือประจำเรือประมงลำนั้นๆ ด้วย จำนวนพยางค์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ (๒๕๔๔) ที่พบว่า ชื่อ ๔ พยางค์ มักจะเป็นชื่อผู้หญิง เพราะมีลักษณะการตกแตงมากสมกับความเป็นหญิง นอกจากนี้ชื่อเรือประมงที่มี ๔ พยางค์ยังสามารถสื่อความหมายได้มากกว่า ๑ ความหมายสามารถครอบคลุมความหมายตามที่เจ้าของเรือประมงต้องการอีกด้วย

๒. วิธีการประกอบชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีการประกอบชื่อ หมายถึง การนำเอาส่วนประกอบต่างๆ อันได้แก่ คำ อักษรย่อ และตัวเลข มาประกอบรวมกันเป็นชื่อเรือประมง ทั้งนี้ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามมีวิธีการประกอบชื่อเรือประมง ๔ รูปแบบ ดังต่อไปนี้

๒.๑ วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยคำ*

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงรูปแบบนี้ คือ ชื่อเรือประมงหนึ่งชื่อจะมีเฉพาะคำเป็นส่วนประกอบของชื่อเรือประมงเท่านั้น ทั้งนี้จำนวนคำที่พบในชื่อเรือประมงหนึ่งชื่อมีตั้งแต่ ๑-๔ คำ ตัวอย่างเช่น บุญญนุช (เป็นชื่อเฉพาะของบุตรสาวเจ้าของเรือประมง), โชคทวี เกิดจากคำว่า โชค + ทวี, โชคเฉลิมรักษ์ เกิดจากคำว่า โชค + เฉลิม + รักษ์, ทะนงค์เจริญชัยนาวิ เกิดจากคำว่า ทะนงค์ + เจริญ + ชัย + นาวิ เป็นต้น

๒.๒ วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยอักษรย่อและคำ

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยอักษรย่อและคำนี้ เป็นวิธีการประกอบที่นำอักษรย่อ และคำ มาประกอบอยู่ในชื่อ โดยจะเรียงอักษรย่อไว้ต้นชื่อ และตามด้วยคำตั้งแต่ ๑-๓ คำ ตัวอย่างเช่น ก. ทวีสิน → ก. (ย่อมาจาก เกษม ซึ่งเป็นชื่อเจ้าของเรือประมง) + ทวีสิน, ข. ชายสมุทร → ข. (ย่อมาจากชื่อเจ้าของเรือประมงว่า สมชาย) + ชาย + สมุทร, ป. สิทธิชัยนาวิ → ป. (ย่อมาจากชื่อเจ้าของเรือประมงว่า ประสิทธิ์) + สิทธิ + ชัย + นาวิ เป็นต้น

๒.๓ วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยคำและตัวเลข

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยคำและตัวเลข เป็นวิธีการประกอบที่ชื่อเรือประมงมีส่วนประกอบเป็นคำ และตัวเลข โดยตัวเลขเหล่านี้นับว่าตัวเลขเป็นตัวเลขเพื่อแสดงลำดับของเรือประมง บางตัวเลขใช้แสดงความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น และบางตัวเลขอาจเป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือประมงถือเป็นเลขมงคล จากการวิเคราะห์ชื่อเรือประมงทั้ง ๓๕๐ ชื่อ พบตัวเลขที่ประกอบในชื่อเรือประมงได้แก่ เลข ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๙, ๒๓ และ ๒๔ ส่วนประกอบที่เป็นคำนั้น พบว่ามีการใช้คำตั้งแต่ ๑-๓ คำ ทั้งนี้ใน การประกอบชื่อเรือประมงนั้น พบวิธีการประกอบชื่อ

* “คำ” คือ หน่วยของภาษาที่มีความหมายในตัวเอง ซึ่งคำในบทความนี้ยึดตามความหมายที่เจ้าของเรือประมงเป็นผู้กำหนด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์

ทั้งแบบที่เรียงตัวเลขไว้ต้นชื่อแล้วตามด้วยคำ และเรียงคำไว้ต้นชื่อแล้วตามด้วยตัวเลข ตัวอย่างเช่น เกรียงไกรพาโชค ๑ → เกรียงไกร + พาโชค + ๑, โชควิษณุ ๒ → โชควิษณุ + ๒, ว. โชคดี ๗ → ว. โชคดี + ๗, ๒๒ ฟาร์ม → ๒๒ + ฟาร์ม เป็นต้น

๒.๔ วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยอักษรย่อ คำ และตัวเลข

ชื่อเรือชื่อหนึ่ง เจ้าของเรือประมงใช้ส่วนประกอบที่เป็นอักษรย่อ คำ และตัวเลข ในการประกอบชื่อเรือประมง โดยพบการเรียงในลักษณะเดียวกันคือ อักษรย่อ จะอยู่ต้นชื่อ ตามด้วยคำ ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ ๑-๓ คำ และตามด้วยตัวเลข ตัวอย่างเช่น ล. ธนากร ๑ → ล. (ย่อมาจาก ลี ซึ่งเป็นชื่อเจ้าของเรือประมง) + ธนากร + ๑, ก. โชควิภา ๒ → ก. (ย่อมาจาก กุณ ซึ่งเป็นชื่อคู่สมรสเจ้าของเรือประมง) + โชค + วิภา + ๒, จ. พิทักษ์ชัยนาวิ ๑ → จ. + พิทักษ์ + ชัย + นาวิ + ๑ เป็นต้น

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าของเรือประมงประกอบชื่อเรือประมงโดยใช้ คำ อักษรย่อ และตัวเลข ซึ่งอักษรย่อที่ใช้นั้นต้องปรากฏนำหน้าคำเสมอ และเป็นอักษรย่อของคำซึ่งเป็น ชื่อเล่น ชื่อจริง หรือนามสกุล ของเจ้าของเรือประมง หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของเรือประมง ส่วนตัวเลขในชื่อเรือประมง บางตัวเลขจะใช้เพื่อแสดงลำดับของเรือประมง บางตัวเลขใช้แสดงความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น และบางตัวเลขอาจเป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือประมงถือเป็นเลขมงคลก็ได้ และคำในชื่อเรือประมงนั้นจะเป็นหน่วยของภาษาที่มีความหมายในตัวเอง

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามดังกล่าว สามารถเรียงลำดับตามการปรากฏจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ อันดับ ๑ วิธีการประกอบด้วยคำ และตัวเลข (ร้อยละ ๕๒) อันดับ ๒ วิธีการประกอบด้วยคำ (ร้อยละ ๓๓.๔๓) อันดับ ๓ วิธีการประกอบด้วยอักษรย่อและคำ (ร้อยละ ๘.๕๘) และอันดับ ๔ วิธีการประกอบด้วยอักษรย่อ และคำ และตัวเลข (ร้อยละ ๖.๐๑)

วิธีการประกอบชื่อเรือประมงด้วยคำและตัวเลขซึ่งเป็นวิธีการประกอบชื่อที่พบมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจาก เจ้าของเรือประมงนิยมนำชื่อเรือประมงที่ตนมีอยู่ก่อน หรือชื่อเรือของบุคคลในครอบครัวมาประกอบเป็นชื่อเรือแล้วตามด้วยตัวเลขทั้งที่เป็นตัวเลขแสดงลำดับเรือ และตัวเลขมงคลตามความเชื่อของเจ้าของเรือเพื่อแสดงความสัมพันธ์ในครอบครัว และต้องการให้เกิดสิริมงคล

อย่างไรก็ดี การที่เจ้าของเรือประมงใช้อักษรย่อประกอบในชื่อเรือประมงแทนชื่อ

หรือนามสกุลเต็มของตนเองและบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตน รวมถึงการใช้ตัวเลขประกอบในชื่อเพื่อต้องการสื่อถึงความหมายต่างๆ แทนการใช้คำนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าวิธีการประกอบชื่อเช่นนี้เป็นการแสดงถึงความคิดอย่างหนึ่งของชาวประมงในการตั้งชื่อให้มีความกระชับแต่สามารถสื่อความหมายได้หลายความหมายในหนึ่งชื่อ

การใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรือประมงโดยใช้อักษรย่อที่มาจากชื่อ นามสกุลของตนเองหรือของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตนนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิยะดา จงบรรจบ (๒๕๓๔) ที่พบว่าการตั้งชื่อธุรกิจร้านค้าก็มักขึ้นต้นด้วยอักษรย่อของชื่อนามสกุล เจ้าของกิจการหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของกิจการ เช่น น. จรัสธรรม ก็เป็นการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเช่นเดียวกับชื่อเรือประมง ผู้เขียนจึงเห็นว่าวิธีการประกอบชื่อด้วยอักษรย่อนี้ เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งแตกต่างไปจากการตั้งชื่อสิ่งอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าของกิจการมีความภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการแสดงความเป็นเจ้าของกิจการนั้นๆ รวมถึงเป็นการให้ความสำคัญกับบุคคลใกล้ชิดกับตนอีกด้วย

ที่มาและความหมายของชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม

ในบทความนี้ผู้เขียนได้รวมคำว่าที่มาและความหมายไว้ด้วยกัน เนื่องจากในการสัมภาษณ์ข้อมูลจากชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของเรือประมงนั้น บางครั้งเมื่อผู้เขียนถามว่า ชื่อเรือประมงนั้นมีที่มาจากอะไร เจ้าของเรือประมงจะตอบว่ามีความหมายว่าอย่างไร แต่ในบางครั้งเมื่อผู้เขียนถามว่า ชื่อเรือประมงนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เจ้าของเรือประมงจะตอบว่ามีที่มาจากอะไร ดังนั้นในบทความนี้จึงใช้คำว่า ที่มาและความหมาย เพื่อหมายถึงที่มาและความหมายของชื่อเรือที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือผู้ตั้งชื่อเรือประมง เมื่อผู้เขียนได้ที่มาและความหมายของชื่อเรือประมงจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดกลุ่มที่มาและความหมาย ทั้งนี้ชื่อเรือประมง ๑ ชื่ออาจมีที่มาและความหมายได้มากกว่า ๑ ที่มาและความหมาย จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามสามารถแบ่งกลุ่มที่มาและความหมายได้ทั้งหมด ๑๖ กลุ่ม เรียงลำดับตามการปรากฏจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดดังนี้

๑. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น คือ กลุ่มที่มาและความหมายจากชื่อเรือประมงลำอื่น และคู่ตัวเลขที่สัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น ปรากฏความถี่ร้อยละ ๒๓.๑๒ ตัวอย่างเช่น ส. โชคนำทรัพย์ ๒ (คำว่า โชคนำทรัพย์ เป็นชื่อเรือประมงของบิดาเจ้าของเรือที่เจ้าของเรือนำมาใช้ประกอบชื่อเรือประมงของตน), ว. โชคดี ๗ (ตัวเลข ๗ เป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือประมงต้องการตั้งชื่อเรือประมงลำนี้ให้สัมพันธ์กับเรือประมงที่คู่กัน คือ ว. โชคดี ๖ ซึ่งเลข ๖ ตัวนี้เป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือถือเป็นมงคล) เป็นต้น

๒. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับลำดับเรือประมง

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับลำดับเรือประมง คือ กลุ่มที่มาและความหมายที่เจ้าของเรือประมงใช้เพื่อต้องการแสดงลำดับของเรือประมงลำนั้นๆ ว่าเรือประมงลำดังกล่าวเป็นเรือประมงลำดับที่เท่าไรของเจ้าของเรือ โดยเจ้าของเรือจะใช้เป็นตัวเลขในการแสดงลำดับของเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๒๐.๘๘ ตัวอย่างเช่น ส. สินสมุทรณวิ ๑ (ตัวเลข ๑ เป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือแสดงลำดับของเรือว่า เป็นเรือประมงลำแรกของเจ้าของเรือ), เก. ไกรพาโชค ๒, โช. วิษณุ ๑๐ เป็นต้น

๓. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับประวัติเจ้าของเรือประมง

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับประวัติเจ้าของเรือประมง คือ กลุ่มที่มาและความหมายจากการนำชื่อ นามสกุล และสมญานามของเจ้าของเรือประมง ประสบการณ์การทำงานของเจ้าของเรือประมง และถิ่นที่อยู่ของเจ้าของเรือประมง มาใช้ตั้งชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๑๓.๕๔ ตัวอย่างเช่น ทะนงค์เจริญชัยนาวิ ๑ (คำว่า ทะนงค์ เป็นชื่อของเจ้าของเรือประมง), ๒๒ ฟาร์ม (คำว่า ฟาร์ม เป็นอาชีพในอดีตของเจ้าของเรือประมงที่ได้ประกอบอาชีพทำฟาร์มเลี้ยงกุ้ง), แม่กลองพัฒนา (คำว่า แม่กลอง เป็นถิ่นที่อยู่ของเจ้าของเรือประมงที่อาศัยอยู่ที่ตำบลแม่กลอง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม) เป็นต้น

๔. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของเรือประมง

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของเรือประมง คือ กลุ่มที่มาและความหมายจากการนำชื่อของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับ

เจ้าของเรือทั้ง บิดามารดา คนรักหรือคู่สมรส บุตรธิดา ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่บุคคลที่เจ้าของเรือประมงนับถือ มาตั้งเป็นชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๑๑.๑๑ ตัวอย่างเช่น แก้วกาญจนา (คำว่า แก้ว เป็นชื่อบิดาของเจ้าของเรือประมง), รุ่งประเสริฐ ๑ (คำว่า ประเสริฐ เป็นชื่อสามีของเจ้าของเรือประมง), ปอนำโชค (คำว่า ปอ เป็นชื่อเล่นบุตรชายเจ้าของเรือประมง), ไอนาวี (คำว่า ไอ์ เป็นชื่อเล่นน้องสาวคนเล็กของเจ้าของเรือประมง), ส. โชคดอนอมชาติ (อักษรย่อ ส. ย่อมาจาก “สุน” ซึ่งเป็นชื่อเล่นของผู้ใหญ่ที่เจ้าของเรือให้ความเคารพนับถือ) เป็นต้น

๕. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความเชื่อ

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความเชื่อ เป็นกลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้ง ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องศาสนา และความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเจ้าของเรือนั้นได้นำคำที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดังกล่าวมาใช้ในการตั้งชื่อเรือ ปรากฏความถี่ร้อยละ ๘.๑๗ ตัวอย่างเช่น ปอนำโชค, พรวิษณุ, พรเมย์นาง เป็นต้น

๖. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความดีงาม

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความดีงาม คือกลุ่มที่มาจากการนำคำที่หมายถึง ความดีงาม สิริมงคล หรือตัวเลขที่สื่อถึงสิ่งดีงามตามความเชื่อของเจ้าของเรือมาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๔.๘๕ ตัวอย่างเช่น พรประเสริฐชัย (คำว่า ประเสริฐ เป็นคำที่เจ้าของเรือประมงให้ความหมายว่า สิ่งดีงาม), นาวีเกรียงไกร ๔ (ตัวเลข ๔ เป็นเลขที่เจ้าของเรือประมงเชื่อว่าสื่อถึงสิ่งดีงาม) เป็นต้น

๗. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับเรือและสมรรถนะของเรือ

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับเรือและสมรรถนะของเรือประมง คือกลุ่มที่มาและความหมายจากคำที่สื่อถึงเรือและสมรรถนะของเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๔.๓๔ ตัวอย่างเช่น สามภรณ์าวี, นาวามงคลชัย ๔, ทยานชล (คำว่า ทยาน หมายถึงการเคลื่อนไหวไปอย่างรวดเร็ว ของเรือประมง) เป็นต้น

๘. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง คือกลุ่มที่มาและความหมายที่เจ้าของเรือประมงต้องการสื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง โดยนำคำที่หมายถึงความเจริญรุ่งเรือง หรือตัวเลข ๙ ซึ่งเป็นตัวเลขที่เชื่อว่าสื่อถึงความเจริญก้าวหน้า มา

ประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๓.๗๐ ตัวอย่างเช่น ช. เจริญ, สิริ ไพโรจน์, เด่นเจริญ, กิตติมา ๙ อ. โชคทวีชัย ๙ ปารวดี ๙ โชคทวีชัย ๑๙ เป็นต้น

๙. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับชัยชนะ

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับชัยชนะ คือกลุ่มที่มาและความหมายที่เจ้าของเรือประมงต้องการสื่อถึงชัยชนะ โดยนำคำที่หมายถึงการแข่งขัน หรือชัยชนะ มาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๓.๐๗ ตัวอย่างเช่น ชัยมานะ, น่านาวี, ธ. พิชิตมัสยา, โพธิ์ทองเจริญชัย, โชคชัยนาวี, นาวามงคลชัย ๔ เป็นต้น

๑๐. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับธรรมชาติ คือกลุ่มที่มาและความหมายจากการนำคำที่หมายถึง ธรรมชาติ เช่น น้ำ ลม ไฟ หรือสัตว์น้ำชนิดต่างๆ เป็นต้น มาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๒.๘๑ ตัวอย่างเช่น สวนธรรมชาติ, แสงตะวัน, ทรัพย์วารี, หยานชล, พชรนที, ภัทรวารี, ฟ้ามีด, ธ. พิชิตมัสยา, อินทรีย์เงิน (อินทรีย์ คำนี้เจ้าของเรือต้องการสื่อถึง ปลาอินทรีย์ ซึ่งเป็นปลาทะเลชนิดหนึ่ง) เป็นต้น

๑๑. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของมีค่า

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ของมีค่า คือกลุ่มที่มาและความหมายที่จากการนำคำที่หมายถึงทรัพย์สิน เงินทอง ของมีค่าต่างๆ มาประกอบในชื่อเรือประมง เพื่อต้องการสื่อถึงความต้องการในสิ่งเหล่านี้ ปรากฏความถี่ร้อยละ ๒.๖๘ ตัวอย่างเช่น โชคนำทรัพย์, ทรัพย์วารี, ท. ทองนพคุณ, โชคทวีทรัพย์, อินทรีย์เงิน, ทรัพย์ทะเลทอง, สยามเงินทอง เป็นต้น

๑๒. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญ

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความเชี่ยวชาญ คือกลุ่มที่มาและความหมายจากการนำคำที่หมายถึงความเชี่ยวชาญ ชำนาญ มาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๐.๕๑ ตัวอย่างเช่น สามารถนาวี, เชี่ยวชาญชัย ๑, เชนสมุทร ๑ (คำว่า เชน เจ้าของเรือต้องการสื่อถึงคำว่า “เจน” ที่หมายถึง เชี่ยวชาญ ชำนาญ แต่เปลี่ยน จ เป็น ช โดยเข้าใจว่าเสียงคล้ายกัน จะมีความหมายเดียวกันด้วย) เป็นต้น

๑๓. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับประเทศไทย

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับประเทศไทย คือกลุ่มที่มาและ

ความหมายจากการนำคำที่หมายถึง ประเทศไทย ซึ่งได้แก่คำว่า สยาม มาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๐.๓๘ ตัวอย่างเช่น สยามเงินทอง, สยามนาวิ ๑๑ เป็นต้น

๑๔. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับการเกิด

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับการเกิด คือกลุ่มที่มาและความหมายจากการนำคำที่หมายถึงการเกิด หรือตัวเลข ๑ ซึ่งเป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือต้องการสื่อถึงการเกิด หรือการเริ่มต้น มาใช้ประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๐.๓๘ ตัวอย่างเช่น น. ชาติสมุทร, มณฑิยรนาโชค ๑ เป็นต้น

๑๕. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัย

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับมั่นคงปลอดภัย คือกลุ่มที่มาและความหมายจากการนำคำที่หมายถึงความมั่นคง การป้องกัน หรือความปลอดภัย มาใช้ประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๐.๒๖ ได้แก่ ดำรงกิจ ๑ และ จ. พิทักษ์ชนาวี ๑

๑๖. กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่

กลุ่มที่มาและความหมายที่เกี่ยวกับความยิ่งใหญ่ คือกลุ่มที่มาและความหมายจากการนำคำที่หมายถึงความยิ่งใหญ่ เกรียงไกร มาประกอบในชื่อเรือประมง ปรากฏความถี่ร้อยละ ๐.๒๖ ได้แก่ นาวิกเกรียงไกร ๕ และ อ. โชคไพศาล

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่มาและความหมายของชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามที่ปรากฏมากที่สุด ๓ ลำดับแรก คือ กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่น กลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับลำดับเรือประมง และกลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับประวัติเจ้าของเรือประมง

การที่ชื่อเรือประมงมีกลุ่มที่มาและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเรือประมงลำอื่นมากที่สุด โดยเฉพาะที่มาและความหมายจากชื่อเรือประมงลำอื่น ไม่ว่าจะเป็นการนำชื่อเรือมาจากชื่อเรือประมงของครอบครัวเจ้าของเรือเอง นำมาจากชื่อเรือประมงของครอบครัวคู่สมรส คนรู้จัก หรือแม้แต่การนำชื่อของเรือประมงที่เจ้าของเรือมีอยู่ก่อนแล้วมาตั้งเป็นชื่อเรือประมงลำใหม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยที่ยังมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นภายในครอบครัว เพราะถึงแม้ว่าลูกหลานจะแยกครอบครัวไปประกอบอาชีพธุรกิจการงานเป็นของตนเองแล้ว ก็ยังนำชื่อ

ธุรกิจของบิดามารดามาใช้เพื่อดำรงความเป็นครอบครัวไว้ หรือในกรณีที่เจ้าของเรือตั้งชื่อเรือประมงโดยใช้ชื่อเรือที่ตนมีอยู่ไปประกอบในชื่อเรือประมงลำใหม่นั้น ก็มีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่าเรือประมงเหล่านี้เป็นเรือประมงของครอบครัวเดียวกัน เจ้าของเดียวกัน และยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเจ้าของเรือประมงให้ความสำคัญกับเรือประมงเทียบเท่าครอบครัวของตนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากการตั้งชื่อบุคคลของสุภาพรณ ญ บางช้าง (๒๕๒๗) ที่พบว่า ลักษณะความนิยมอย่างหนึ่งในการตั้งชื่อของคนไทย คือ การตั้งชื่อที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยจะตั้งชื่อให้แสดงเสียง คำ หรือความหมายที่พ้องกับชื่อพ่อ ชื่อแม่ หรือให้ชื่อพี่น้องคล้องจองกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ของครอบครัวตามคติดั้งเดิมของไทย

ความเชื่อของคนในจังหวัดสมุทรสงครามที่สะท้อนจากชื่อเรือประมง

ภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษานั้นๆ ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามซึ่งพิจารณาจากที่มาและความหมายของภาษาที่นำมาประกอบเป็นชื่อเรือประมงจึงทำให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ ของชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามได้ จากการศึกษาวิเคราะห์ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามทั้ง ๓๕๐ ชื่อ พบว่า ชื่อเรือประมงได้สะท้อนความเชื่อในด้านต่างๆ ของชาวสมุทรสงคราม โดยสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องโชคลาภ ความเชื่อเรื่องตัวเลข ความเชื่อเรื่องสิริมงคล และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๑. ความเชื่อเรื่องโชคลาภ

ความเชื่อที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามล้วนเป็นความเชื่อที่ผูกพันกับคนไทยมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเรื่องโชคลาภ ที่เจ้าของเรือมักนำคำว่า “โชค” หรือ “ลาภ” มาประกอบในชื่อเรือประมงเป็นจำนวนมาก เช่น ปอนนำโชค และ โชคสายซด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพประมงเป็นอาชีพที่ถือว่ามีความเสี่ยงสูง เพราะนอกจากจะต้องใช้ความชำนาญในการประกอบอาชีพแล้ว ชาวประมงยังต้องอาศัยธรรมชาติหรือสภาพดินฟ้าอากาศในการออกเดินเรือแต่ละครั้งด้วยเหตุนี้ชาวประมงจึงถือในเรื่องโชคลาภเป็นอย่างมาก โดยเชื่อว่าถ้าวันใดโชคดี

ธรรมชาติเชื้ออำนาจ ก็จะทำให้พวกเขาสามารถออกเดินเรือได้อย่างปลอดภัย รวมถึงการจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณมากอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้ปรากฏเพียงกลุ่มชาวประมงเท่านั้น แต่ความเชื่อเรื่องโชคลางยังปรากฏในกลุ่มคนทั่วไปในสังคมอีกด้วย เช่น กลุ่มคนที่นับถือเครื่องรางของขลังอย่างจตุคามรามเทพ ก็ได้สะท้อนความเชื่อในการให้คุณในเรื่องโชคลาภและความสำเร็จในการตั้งชื่อรุ่นจตุคามรามเทพ เช่น รุ่นจ้าวเศรษฐกิจ (อุลกะมณีดำ) คนไทยเชื่อว่า “อุลกะมณีดำ” เป็นแร่ให้คุณเรื่องโชคลาภ ถ้าผู้ใดได้ครอบครอง ผู้นั้นก็จะมีโชคลาภตามใจปรารถนา (พรสรัญ แสงปรีดิกรณ ๒๕๕๒ : ๑๙๙) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องโชคลาภเป็นความเชื่อพื้นฐานในสังคมไทย

๒. ความเชื่อเรื่องตัวเลข

ชื่อเรือประมงสะท้อนความเชื่อในเรื่องตัวเลข โดยเจ้าของเรือจะนำตัวเลขที่ถือว่าเป็นมงคลมาประกอบในชื่อเรือ ยกตัวอย่างเช่น เลข ๑ เป็นตัวเลขที่เจ้าของเรือเชื่อว่าเป็นเลขที่แสดงถึงการเริ่มต้นที่งดงาม ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะนำเลข ๑ มาใช้ในกรณีที่เรือประมงลำแรก เพราะนอกจากเจ้าของเรือจะเชื่อว่าเป็นเลขมงคลแล้ว เลข ๑ ยังมีความหมายถึงการกำเนิด การเริ่มต้นในสิ่งใดๆ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีให้แก่สิ่งนั้นได้ออกเงย เจริญรุ่งเรืองต่อไป เช่น *มณฑิยรนาโชค ๑*

เลข ๘ เป็นตัวเลขอีกจำนวนหนึ่งที่เจ้าของเรือประมงนำมาประกอบชื่อเรือประมง โดยเชื่อว่าเป็นเลขมงคลแสดงถึงความร่ำรวย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของตัวเลขในทางโหราศาสตร์ที่กล่าวว่าเลข ๘ เป็นตัวเลขแห่งดาวพลูโตซึ่งเป็นดวงดาวแห่งความความมั่งคั่ง ดังนั้นมนุษย์จึงให้ความศรัทธาในเทพเจ้าแห่งดาวพลูโต และมีความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข ๘ ซึ่งเป็นตัวเลขแทนดวงดาวดังกล่าวนี้ด้วย (ธันดา บัชรรม ๒๕๓๙ : ๑๐๖-๑๐๙) จากการศึกษาชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม พบชื่อเรือประมงที่ใช้เลข ๘ ประกอบมาชื่อเรือประมง โดยถือเป็นเลขมงคล เช่น ชื่อเรือ *นาวิเกรียงไกร ๘*, *มณฑิยรนาโชค ๘* เป็นต้น

นอกจากนี้ชาวประมงยังมีความเชื่อเรื่องตัวเลข ๙ ว่าหมายถึง ความก้าวหน้า เจริญรุ่งเรือง ซึ่งมีที่มาจากว่าเลข ๙ ซึ่งอ่านออกเสียงว่า “เก้า” ในภาษาไทย พ้องกับคำว่า “ก้าว” ที่หมายถึง “ก้าวไปข้างหน้า” โดยชาวประมงส่วนใหญ่จะใช้ตัวเลขประกอบชื่อที่ลงท้ายด้วย ๙ หรือถ้าเป็นเรือชนิดลากคู่ตัวเลขของเรือสองลำที่คู่กันเมื่อ

รวมกันแล้วจะต้องลงท้ายด้วย ๙ ซึ่งความเชื่อในตัวเลข ๙ นี้ ฤดีรัตน์ กายราศ (๒๕๕๒ : ๑๒๖) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า “เลข ๙ เป็นเลขที่คนไทยเชื่อกันว่าเป็นเลขที่เป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง เนื่องจากมีเสียงที่ไปพ้องกับคำว่า “ก้าว” ที่ตีความหมายไปถึงความก้าวหน้า ก้าวไกล หรือก้าวไปข้างหน้า ซึ่งคนไทยเชื่อว่าจะส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต”

จากการศึกษาชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามพบชื่อเรือประมงที่สะท้อนความเชื่อเรื่องตัวเลข ๙ ตัวอย่างเช่น *ปารวดี ๙ ไชคทวีชัย ๙ พรอุดมชัยนาวี ๙ กิตติมา ๙ ไชคทวีชัย ๑๙* เป็นต้น

๓. ความเชื่อเรื่องสิริมงคล

ความเชื่อเรื่องสิริมงคลเป็นความเชื่อที่อยู่คู่กับคนไทยมาแต่โบราณ อันเป็นผลมาจากค่านิยมของคนไทยแต่ดั้งเดิม โดยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ‘สิริ’ ไว้ว่า “น. ศรี, มิ่งขวัญ, มงคล” (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ : ๑๑๙๖) และอธิบายคำว่า ‘มงคล’ ไว้ว่า “เหตุที่นำมาซึ่งความเจริญ” (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ : ๘๓๐) นอกจากนี้ยังมีคำเกี่ยวกับมงคลอีกมากมาย เช่น นักปราชญ์อินเดียกล่าวว่า สิริมงคลมี ๖ ประการ คือ มีทรัพย์ล้นไหล ปราศจากโรค ร้ายเบียดเบียนเป็นนิรันดร์ มีภริยาน่ารัก มีภริยาที่มีวาจาสุภาพเรียบร้อย มีบุตรอยู่ในโอวาท และมีความรู้ทำประโยชน์แก่มนุษย์ (ส. พลายน้อย ๒๕๔๗ : ๗)

จากการวิเคราะห์ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าชื่อเรือประมงสะท้อนความเชื่อเรื่องสิริมงคล ยกตัวอย่างเช่น *พรประเสริฐชัย, ศรีมณีนคร, ศรีสุวรรณ, ศรีมาโนช ๑, นาวามงคลชัย ๔* เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การตั้งชื่อเรือประมงนั้น เจ้าของเรือประมงไม่ได้ยึดหลักทักษะอย่างชื่อบุคคล หากแต่เจ้าของเรือประมงเพียงนำคำที่หมายถึงสิ่งดีงามมาประกอบในชื่อเรือประมงของตน การตั้งชื่อโดยคำนึงถึงความหมายของคำในชื่อเรือประมงเพื่อสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลนั้น สอดคล้องกับที่สมชาย ลำเนียงงาม (๒๕๔๕) ได้กล่าวไว้ว่า ชื่อของคนไทยสะท้อน ความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีโดยแสดงออกทางรูปคำและความหมายของชื่อ

นอกจากนี้ความเป็นสิริมงคลยังปรากฏในคนไทยกลุ่มอื่นๆ เช่น ในกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนที่วนิดา เจริญสุข (๒๕๓๒ : ๙๖) กล่าวว่า ความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลว่าได้ตกทอดและยอมรับในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นประกอบ

พิธีกรรมใดๆ ในวันสำคัญต่างๆ หรือพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ชาวจีนจะคำนึงถึงเรื่องสิริมงคลเป็นอย่างมาก จะทำ จะคิด หรือจะพูดอะไร ก็จะต้องมีสิริมงคลไว้ก่อน เช่น การเลือกของเพื่อใช้ในการเซ่นไหว้ในพิธีต่างๆ นั้น ต้องเลือกผลไม้ที่มีผลโต ได้แก่ แตงโม ส้มโอ อาหารก็ต้องมีเส้นยาวๆ เพื่อความเป็นอมตะ เช่น วุ้นเส้น หมี่ เป็นต้น หรือวันตรุษจีนหรือวันสำคัญอื่นๆ จะต้องทำแต่สิ่งดีๆ ที่ก่อให้เกิดสิริมงคล เช่น ในวันตรุษจีนจะพูดแต่สิ่งที่ดี ที่เป็นมงคล ห้ามดุด่ากัน เพราะถือว่าจะนำเคราะห์ร้ายหรือลางร้ายมาให้

๔. ความเชื่อเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตกาล ก่อนที่ศาสนาจะเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยนั้น คนไทยแต่เดิมมีความเชื่อในเรื่องผี คือนับถือผีฟ้าหรือเทวดา และผีบรรพบุรุษ มีความเกรงกลัวผีเห่าผีเรือน ผีป่าและผีอื่นๆ โดยกำหนดให้เทวดาเป็นเจ้าของปรากฏการณ์ธรรมชาติ มีพญาแถนเป็นหัวหน้าหมู่เทวดา สามารถให้โทษแก่มนุษย์ ผีสงเวทวดาจึงถือเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๖ : ๓๘) และเชื่อว่าธรรมชาติต่างๆ มีอำนาจบางอย่างสิงสถิตอยู่ ซึ่งสามารถบันดาลให้เกิดความทุกข์และความสุขขึ้นแก่มนุษย์ได้ (दनัย ไชโยธยา ๒๕๓๘ : ๕๐) จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญมากต่อการประกอบอาชีพประมง และชาวประมงเคารพ ศรัทธา และกราบไหว้บูชา เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ นั่นคือ แม่นางเรือ

แม่นาง คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพที่สถิตอยู่บนเรือแต่ละลำ เจ้าของเรือจะเชื่อว่าจะมีแม่นางสิงสถิตอยู่บนหัวเรือ และอาจจะเป็นผู้นำโชคหรือความหายนะมาสู่เรือตนได้ ชาวประมงมีความเชื่อว่าแม่นางจะคุ้มครองทุกคนให้ปลอดภัยในการเดินเรือ และช่วยให้หาปลาได้มากๆ ดังนั้นก่อนออกเรือจึงต้องมีการกราบไหว้แม่นางทุกครั้ง และเซ่นสังเวยแม่นางอยู่ก่อนเสมอ ก่อนที่จะนำเรือออกทำกิจการต่างๆ ความเชื่อเกี่ยวกับแม่นางนั้น สังคมชาวประมงยังยึดมั่นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างเหนียวแน่น การปฏิบัติตามความเชื่อใดทำให้แม่นางพอใจ ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดที่สุด ไม่เช่นนั้น แม่นางอาจจะไม่พอใจ และจะนำความพินาศมาสู่เรือได้ เช่น ไม่ทะเลาะกันขณะอยู่ในเรือ ไม่ทำเรือสกปรก ไม่ดื่มสุราก่อนออกเรือ ไม่เหยียบโขนเรือ ไม่นำผู้หญิงมา

ร่วมเพศในเรือ เป็นต้น

นอกจากนี้ทุกวันพระ ๑๕ ค่ำ วันสงกรานต์ และวันตรุษจีน ได้ก่งจะเซ่นไหว้ แม่ย่านางในตอนเช้า เครื่องเซ่นได้แก่ หัวหมู ไก่ ขนมหี้นะ ขนมห้วยปู ผลไม้ต่างๆ ดอกไม้ ๑ กำ รูป ๙ ดอก และต้องจุดประทัดบอกกล่าวด้วย (ทัศนีย์ ทานตวนิช ๒๕๓๕ : ๔๖-๔๗) ชื่อเรือประมงที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามในเรื่องผีแม่ย่านางเรือ ได้แก่ พรแม่ย่านาง

ต่อมาเมื่อพ่อค้าชาวอินเดียนำสินค้าเข้ามาขายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ได้ นำเอาศาสนาพราหมณ์เข้ามาเผยแพร่ ด้วยความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ จึง มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของคนไทย และเป็นตัวกำหนดในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของคนสมุทรสงคราม ผ่านชื่อเรือประมงนั้น พบว่าชาวประมงได้ตั้งชื่อเรือโดยแฝงความเชื่อเรื่องเทวดาของ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ซึ่งได้แก่ พระวิษณุ เอาไว้ คือชื่อเรือประมงว่า พรวิษณุ และ พรพิษณุ

พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ เป็นเทวดาองค์สำคัญตามความเชื่อของ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู พระวิษณุจะมีสีกายเปลี่ยนไปตามยุค มีพระมหาลี้คือ พระนางลักษมีปติ โดยพระวิษณุมีกำเนิดขึ้นเมื่อพระอิศวรมีพระราชประสงค์จะสร้างสวรรค์และ แผ่นดิน พระองค์จึงทรงหาผู้ช่วยสร้างโดยใช้หัตถ์ซ้ายลูบหัตถ์ขวาเกิดเป็นพระนารายณ์ โดยพระนารายณ์นี้จะมีหน้าที่สอนศิลปวิทยาให้แก่ษัตริย์ มีที่อยู่ในเกษียรสมุทร หาก เกิดยุคเข็ญขึ้นเมื่อใด พระนารายณ์จะอวตารไปปราบตามเทวบัญชา (สุวรรณ สุวรรณ เวช ๒๕๔๖ : ๑๒๓) จะเห็นได้ว่าพระนารายณ์ถือเป็นเทพองค์สำคัญที่ช่วยดับทุกข์ เชิญให้แก่มนุษยโลก ด้วยเหตุนี้คนไทยส่วนใหญ่รวมถึงชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม จึงนับถือพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ในฐานะเทพ ผู้คอยปกป้องรักษานั่นเอง

หลังจากที่ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เผยแพร่ได้ไม่นาน พระพุทธศาสนา ก็ อุบัติขึ้นในชมพูทวีป และได้รับการยอมรับนับถือในอินเดีย อิทธิพลของพุทธศาสนาจาก อินเดียจึงได้แพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยตามเส้นทางการค้า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงมีลักษณะเด่นขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อและพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ และนับ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๔ เป็นต้นมา พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับให้เป็นศาสนา ประจำชาติไทย แต่ความเชื่อและพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูก็ยังคงยึดถือ

ปฏิบัติในหมู่ประชาชน (สุวรรณ สุวรรณเวช ๒๕๔๖ : ๑-๒) ซึ่งพระพุทธศาสนาก็มีความเชื่อในเรื่องบุญกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งสัตว์โลกจะเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารจนกว่าจะหมดเวรหมดกรรม ทั้งนี้สัตว์โลกจะได้ไปเกิดในภพภูมิใดนั้นก็แล้วแต่เวรกรรมที่ได้กระทำมา จากการศึกษาวិเคราะห์หี้อือเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามนั้นพบว่ามียี่ห้อเรือประมงที่สะท้อนความเชื่อในเรื่องบุญกรรมนี้จำนวน ๒ ชื่อ ได้แก่ บุญดี และ วาสนาดี

นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องเทวดาในศาสนาพุทธ ก็เป็นอีกความเชื่อหนึ่งของชาวสมุทรสงครามที่สะท้อนมาจากชื่อเรือประมง ซึ่งเทวดาในศาสนาพุทธที่กล่าวถึงนี้คือ ท้าวเวสวัณ ได้แก่ชื่อเรือประมงว่า ศรีสุวรรณ ซึ่งคำว่า “สุวรรณ” นี้เจ้าของเรือประมงต้องการสื่อถึงท้าวเวสวัณนั่นเอง

ท้าวเวสวัณเป็นหนึ่งในท้าวจตุโลกบาลผู้ดูแลทิศเหนือในสวรรค์ชั้นที่ ๑ หรือ จตุมหาราชิกา ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่ศาสนาพุทธได้รับตกทอดมาจากศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิม โดยท้าวเวสวัณมีอีกพระนามหนึ่งว่า ท้าวกุเธร และทรงเป็นอธิบดีปกครองพวกยักษ์ในมหานครทางด้านทิศเหนือ มีช้างพลายชื่อ ทิมปานตระ เป็นพาหนะ และมีม้าสีเหลืองเป็นม้าทรง มียักษ์เป็นบริวารถึงพันล้านตน พระแท่นประทับล้วนแล้วไปด้วยแก้วประพาฬ ท้าวเวสวัณนี้คนไทยเชื่อว่ามีฤทธิ์เป็นที่เกรงกลัวต่อยักษ์มารและปีศาจ อีกทั้งยังสามารถดลบันดาลสิ่งทีมนุษย์พึงปรารถนาให้แก่คนผู้นั้นได้อีกด้วย (สุวรรณ สุวรรณเวช ๒๕๔๖ : ๑๑๑-๑๑๒) ด้วยเหตุนี้ชาวประมงจึงนับถือท้าวเวสวัณให้เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนและเรือประมง อีกทั้งชาวประมงยังปรารถนาให้ท้าวเวสวัณช่วยประทานพรแก่ตนยามออกทะเล

นอกจากความเชื่อของชาวประมงเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ แล้ว ยังมีชื่อเรือประมงที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการประทานพรแก่มนุษย์ในด้านต่างๆ ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ เช่น พรมานะ, ส. ฟ้าบันดาล, พรอุดมชัยนาวิ ๑ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบความเชื่อที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมง และความเชื่อที่สะท้อนผ่านชื่อเรือพระราชพิธี ตามผลการศึกษาของ เปี่ยมสุข ตันวิบูลย์ (๒๕๔๓) ผู้เขียนพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ชื่อเรือประมงจะสะท้อนความเชื่อใน ๔ ด้าน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ความเชื่อเรื่องตัวเลข ความเชื่อเรื่องสิริมงคล และ

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อของคนทั่วไปในสังคมไทย ขณะที่ชื่อเรือพระราชพิธีสะท้อนความเชื่อเรื่องกษัตริย์เป็นสมมุติเทพเท่านั้น ตัวอย่าง เช่น ชื่อเรือ กระบี่ปราบเมืองมาร, เทวราชวิธณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ชื่อเรือทั้งสองประเภทนี้ได้สะท้อนความเชื่อที่ต่างกันนั้นมีผลมาจากปัจจัย ๒ ประการ คือ เจ้าของเรือ และหน้าที่ของเรือ กล่าวคือ เรือพระราชพิธีนั้น เจ้าของเรือเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ และภารกิจของเรือนอกจากจะทำหน้าที่ต่าง ๆ ในริ้วกระบวนแล้วนั้น เรือพระราชพิธียังมีความสำคัญไปถึงการแสดงความยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ ดังนั้นความเชื่อที่สะท้อนผ่านชื่อเรือจึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับการเชิดชูพระมหากษัตริย์ ในฐานะสมมุติเทพ แต่ในทางกลับกันเจ้าของเรือประมงเป็นคนทั่วไปในสังคม และหน้าที่หลักของเรือคือใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ความเชื่อที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมงจึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวพันกับการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของชาวประมง

ค่านิยมของคนในจังหวัดสมุทรสงครามที่สะท้อนจากชื่อเรือประมง

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม มีคุณค่า น่ายกย่อง ควรค่าแก่การกระทำ และเป็นแบบฉบับของความคิดที่บุคคลในสังคมนั้นใช้ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ในด้านของค่านิยมนั้น ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามได้สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว ค่านิยมความภาคภูมิใจในตนเอง ค่านิยมในการให้ความสำคัญต่ออาชีพประมง และค่านิยมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่ง ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ล้วนเป็นค่านิยมที่พบได้ในสังคมไทย

๑. ค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว

ค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว เป็นค่านิยมที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมงได้เด่นชัดที่สุด สังเกตได้จากการตั้งชื่อเรือประมงให้สอดคล้องสัมพันธ์กับชื่อเรือประมงของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง รวมถึง การใช้เลขประกอบในชื่อเรือประมงเพื่อแสดงลำดับก่อนหลังของเรือ เช่น ชื่อเรือ ส. โชคนำทรัพย์ ๒ (คำว่า โชคนำทรัพย์ เป็นชื่อเรือประมงของบิดาเจ้าของเรือที่เจ้าของเรือนำมาใช้ประกอบชื่อเรือประมงของตน) สาเหตุที่ชาวประมงให้ความสำคัญกับครอบครัวมากกว่าสิ่งอื่นใดนั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่า อาจ

เนื่องมาจากการปลุกฝังค่านิยมในเรื่องครอบครัวไทยแต่ดั้งเดิม ที่เน้นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของเครือญาติ ให้ความเคารพแก่ผู้อาวุโสเป็นสำคัญ และชาวประมงต้องการแสดงถึงความเป็นครอบครัวเดียวกัน

นอกจากนี้ค่านิยมดังกล่าวยังแสดงออกมาโดยการใช้ชื่อของบุคคลในครอบครัวมาประกอบเป็นชื่อเรือประมงอีกด้วย เช่น ชื่อเรือ เต่าต๋อง (คำว่า เต่า และ คำว่า ต๋อง เป็นชื่อเล่นบุตรชายเจ้าของเรือประมง), แก้วกาญจนา (คำว่า แก้ว เป็นชื่อบิดาเจ้าของเรือประมง และ กาญจนา เป็นชื่อพี่ชายเจ้าของเรือประมง) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าของเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้ทราบว่าเหตุที่เจ้าของเรือประมงเลือกใช้ชื่อบุตรหลานหรือคนในครอบครัวมาประกอบชื่อเรือประมงนั้นมาจาก ๑. การที่เจ้าของเรือมองว่าเรือประมงเป็นสิ่งที่ชาวประมงรักและต้องการให้ความสำคัญ เช่นเดียวกับคนในครอบครัว ๒. ต้องการแสดงความรักต่อบุคคลในครอบครัวที่ตนรัก ด้วยการตั้งชื่อเรือประมงที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตด้วยชื่อของคนที่รัก และ ๓. ต้องการแสดงถึงความหวังต่อบุตรที่ต้องการให้สืบทอดกิจการประมง

๒. ค่านิยมความภาคภูมิใจในตนเอง

ค่านิยมความภาคภูมิใจในตนเองเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมง เนื่องจากอาชีพประมงเป็นอาชีพหนึ่งที่ได้ถือว่าเป็นอาชีพที่ได้เป็นนายตนเอง ไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ใด ชาวประมงส่วนใหญ่จึงภูมิใจอาชีพนี้ และภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งการให้คุณค่าในความเป็นตัวของตัวเองนี้ พันธ์ หันนาคินทร์ (๒๕๒๓ : ๔๑) กล่าวว่า ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนา ซึ่งย้ำความสำคัญของบุคคลเป็นพิเศษ พุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีความพอใจและเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักหาความสุขจากตนเอง และพึ่งพาตนเองเวลาเกิดปัญหาคับขันในชีวิต

การที่ชาวประมงได้พึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพสุจริตโดยเป็นนายตัวเอง ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของใครนั้น ส่งผลให้ชาวประมงส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง และถ่ายทอดความภาคภูมิใจนั้นผ่านการตั้งชื่อเรือประมงของพวกเขา โดยการนำเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ทั้งชื่อ นามสกุล สมณานาม หรือประวัติ ประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตต่างๆ รวมถึงถิ่นที่อยู่อาศัยของตนมาใช้ประกอบชื่อเรือประมง ตัวอย่างเช่น นุ ไชยมหาศาล (น. ย่อมาจาก นงนุช ซึ่งเป็นชื่อเจ้าของเรือประมง), เพ็ญฟ้า (เพ็ญ เป็นนามสกุลเจ้าของเรือว่า เพ็ญพุ่ม), ๒๒

ฟาร์ม (เจ้าของเรือมีอาชีพเดิมคือทำฟาร์มกุ้ง), ลูกแม่กลอง (เจ้าของเรือเป็นคนแม่กลอง), บางลำภู (ลักษณะของถิ่นที่อยู่ของเจ้าของเรือมีต้นลำพูมาก), พีระพงษ์เพชร (เพชร คือ เพชรบุรี ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่เดิมของเจ้าของเรือ) เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อย้ำถึงความเป็นตัวของตัวเองและถ่ายทอดความภาคภูมิใจในเรื่องรำนั่นออกมายังชื่อเรือประมงของตน

๓. ค่านิยมในการให้ความสำคัญต่ออาชีพประมง

ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามปรากฏค่านิยมในการให้ความสำคัญต่ออาชีพประมง โดยเจ้าของเรือจะตั้งชื่อเรือประมงเพื่อแสดงถึงการประกอบอาชีพประมงของตน ซึ่งชื่อเรือประมงนั้นจะใช้คำที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ทั้งสถานที่ประกอบการประมง ผลผลิตจากการประมง และพาหนะที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงอย่างเรือมาใช้ประกอบชื่อ ตัวอย่างเช่น พชรนที, ภัทรวารี, มิตรสมุทร ๒, ทรัพย์ทะเลทอง, ธ. พิชิตมัสยา, อินทรีย์เงิน (หมายถึง ปลาอินทรี), สินสมบุญมนวี ๑, พรอุดมชัยนาวี ๑, นาวามงคลชัย ๔ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องสะท้อนค่านิยม ความนึกคิดของชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามได้ว่าชาวประมงยังคงให้ความสำคัญต่ออาชีพเก่าแก่อย่างอาชีพประมงไม่เสื่อมคลาย สอดคล้องกับผลการศึกษาชื่อธุรกิจร้านค้า ของ วิยะดา จงบรรจบ (๒๕๓๔) ที่พบว่าชื่อธุรกิจร้านค้าก็นิยมเลือกใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับประเภทธุรกิจ เช่น การช่าง อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เขียนสันนิษฐานว่า อาจเนื่องมาจากการศึกษาชื่อเรือประมงและชื่อธุรกิจร้านค้านั้น เป็นการศึกษที่เกี่ยวกับอาชีพ ดังนั้นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจึงเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญ ทั้งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนไทยที่มีค่านิยมในการให้ความสำคัญต่ออาชีพ จึงตั้งชื่อสิ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจการให้สอดคล้องกับอาชีพของตน

๔. ค่านิยมเกี่ยวกับ ความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่ง

ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามยังสะท้อนค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่ง แสดงให้เห็นว่าชาวประมงมีความต้องการเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ ทั้งนี้อาจเพราะสิ่งเหล่านี้ ล้วนนำมาซึ่งความสุขแก่ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow) ในทางจิตวิทยาที่กล่าวถึงความต้องการ ๕ ชั้นของมนุษย์ ได้แก่ ๑. ความต้องการทางกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ การขับถ่ายและอื่นๆ ๒. ความต้องการทางความมั่นคงปลอดภัย

๓. ความต้องการทางความรักและการรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วม ๔. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น และ ๕. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ คือรู้ถึงความสามารถของตนเองที่มีอยู่ (สุชา จันทน์อม ๒๕๓๓ : ๑๐๔) ค่านิยมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่งของชาวประมง อยู่ในความต้องการขั้นที่ ๔ ตามทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ กล่าวคือ ความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่ง เป็นสิ่งสำคัญที่เมื่อผู้ใดมีกับตนแล้ว จะทำให้ได้รับการยอมรับและการยกย่องจากผู้อื่นในสังคมนั่นเอง

ค่านิยมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่งนี้ยังปรากฏในงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ค่านิยมผ่านคำในภาษาอีกด้วย กล่าวคือ งานวิจัยของ วงเดือน คัยนันท์ (๒๕๔๗) พบค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ที่สะท้อนจากชื่อพันธุ์ไม้มงคล งานวิจัยของ อำนาจ ปักษาสุข (๒๕๕๐) พบค่านิยมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง เกียรติยศและอำนาจ ที่สะท้อนจากนามฉายาของพระสงฆ์ไทย งานวิจัยของ กิตติพัฒน์ เพ็ชรทองนะ (๒๕๕๑) พบค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรือง ความสุข และอำนาจที่สะท้อนจากชื่อยันต์ของคนไทย และงานวิจัยของ พรสรัญ แสงปริดิกรณ (๒๕๕๒) พบค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย ที่สะท้อนจากชื่อรุ่นจุฑาครมเทพ

บทส่งท้าย

จากการวิเคราะห์ชื่อเรือประมงโดยการสัมภาษณ์เจ้าของเรือประมง และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนประมง จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาวประมงมีความเชื่อและค่านิยมไม่ต่างกับคนไทยกลุ่มอื่นในสังคม กล่าวคือ มีความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องตัวเลข ความเชื่อเรื่องสิริมงคล และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว ค่านิยมความภาคภูมิใจในตนเอง ค่านิยมในการให้ความสำคัญต่ออาชีพประมง และค่านิยมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ชัยชนะ และความมั่งคั่ง โดยกลุ่มชาวประมงนั้นมีความเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นความเชื่อที่เด่นชัดที่สุด อาจเป็นเพราะอาชีพประมงเป็นอาชีพที่ไม่แน่นอนทั้งความปลอดภัยในการเดินเรือและการจับสัตว์น้ำที่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ ดังนั้นการประกอบอาชีพจึงต้องอาศัยโชคลางเป็นสำคัญ ด้วย

เหตุนี้ความเชื่อในเรื่องโชคลาภจึงเป็นความเชื่อที่ชาวประมงให้ความสำคัญมากที่สุด

นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ความเชื่อและค่านิยมของชาวประมงส่วนใหญ่ สอดคล้องกับความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีน กล่าวคือ ชาวประมงมีความเชื่อเรื่องตัวเลขเช่นเดียวกับคนไทยเชื้อสายจีน เช่น เลข ๖ ซึ่งเป็นตัวเลขที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้ในการมงคลเพราะเชื่อว่าพ้องกับคำว่า หก แสดงถึงความหมายไม่ดี เป็นลางให้หกล้มหลุก แต่ชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามก็ยังถือว่าตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นเลขมงคล และเลือกที่จะนำมาประกอบในชื่อเรือประมงเพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งสอดคล้องกับคติความเชื่อของคนจีนที่ว่า เลข ๖ เป็นเลขมงคล และแสดงถึงความครบถ้วน สมบูรณ์ เช่น การกราบไหว้ขอพรเทพเจ้าของจีนก็ต้องไหว้ให้ครบทั้ง ๖ องค์ หรือต้องเลี้ยงสัตว์ให้ครบถ้วนทั้ง ๖ อย่าง จึงจะถือว่าดี และให้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เลี้ยง เป็นต้น หรือค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัวที่สะท้อนผ่านชื่อเรือประมงก็สอดคล้องกับค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ให้ความสำคัญกับวงศ์ตระกูลเป็นสำคัญ สังเกตได้จากนามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งโดยการนำคำที่มีความหมายเกี่ยวกับครอบครัวมาใช้ เช่น ชนคติ ไอรสไตรรัตน์ มาตานุสรณ์ ญาติอุปถัมภ์ เป็นต้น ซึ่งค่านิยมการให้ความสำคัญต่อครอบครัวนั้นถือได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของคนกลุ่มนี้ เพราะชาวไทยกลุ่มนี้ถืออาวุโสเป็นสำคัญเนื่องจากได้รับอิทธิพลของขงจื้อที่เน้นให้ชาวจีนเคารพในบรรพบุรุษของตนเอง (วนิดา เจริญสุข ๒๕๓๒ : ๑๒๗-๑๒๙) ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการอาชีพประมงในจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน

สรุปได้ว่า การศึกษาชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมในแง่ของความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของกลุ่มชาวประมงในจังหวัดสมุทรสงครามได้อย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

กิตติพัฒน์ เพ็ชรทองนะ. “การตั้งชื่อยันต์ของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.

ชินษฐา จิตชินะกุล. *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

จังหวัดสมุทรสงคราม. *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดสมุทรสงคราม*.

กรุงเทพฯ : อักษรพัฒนา, ๒๕๒๖.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. *ศาสนา ชีวิต และสังคม*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, ๒๕๔๗.

ชินทร์พรรณ เมืองนก และคณะ. *สารคดีชีวิตที่แม่กลองชุดเรือแล่นทะเลม*.

นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

दनัย ไชยโยธา. *ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*.

กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘.

ดรฤณี พงษ์สวัสดิ์ และคณะ. *ร่วมกันรู้แผ่นดิน : แม่กลอง...ที่เป็นมา*. ม.ป.ท., ๒๕๔๙.

ทัศนีย์ ทานตวนิช. *คติชาวบ้าน*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน,

๒๕๒๓.

_____ . *ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงชายฝั่งทะเลตะวันออก*.

ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๕.

ธันนดา บัวธรรม. *ตัวเลขพยากรณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๓๙.

บรรจบ พันธุเมธา. *ชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๒๑.

ประมวล ศิริผันแก้ว. *เทคโนโลยีการประมงน้ำเค็ม*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒบางแสน, ๒๕๒๔.

ประสิทธิ์ กิตติสิทธิ. *ทฤษฎีการตั้งชื่อ*. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๓.

บุญชน บุคดาหัง. *สมุทรสงคราม*. กรุงเทพมหานคร : พี เอส พี จำกัด, ๒๕๔๓.

เปี่ยมสุข ตันวิบูลย์, นาวาตรีหญิง. “การศึกษาชื่อเรือพระราชพิธี.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓.

พนัส หันนาคินทร์. *การสอนคำนิยมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต,

๒๕๒๓.

พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “แม่ย่านาง”, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๒๙ เล่ม ๗. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อัมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

พรสรัญ แสงปรีดีกรณ์. “การตั้งชื่อรุ่นจตุคามรามเทพ : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.

ฤติรัตน์ ภายราศ. (๒๕๕๒). “ตัวเลข จำนวนนับ”, นามานุกรมขนบประเพณีไทย หมวดประเพณีราชภัฏ เล่ม ๓. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

วงเดือน คัยนันท์. “การตั้งชื่อพันธุ์ไม้มงคลในภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วนิดา เจริญสุข. “นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

วรวรรณ ตริสกุล. “ความเชื่อและพิธีกรรมของเรือประมงที่มีต่อชาวประมงหมู่ที่ ๓ หมู่บ้านคลองมอญ ตำบลบางตะนูนนอก และหมู่ที่ ๑ หมู่บ้านบ้านปากอ่าว ตำบลบางตะนูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี.” สารนิพนธ์ ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙.

วิยะดา จงบรรจบ. “การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อธุรกิจร้านค้า.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

วิรัช ศิริวัฒนะนาวิน. “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

ส. พลายน้อย. สิริมงคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์คำ, ๒๕๔๗.

สมชาย สำเนียงงาม. “ลักษณะภาษาที่แสดงความเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณในชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุริยาง္กบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สมภาร พรหมทา. มนุษย์กับศาสนา. กรุงเทพฯ : ศยาม, ๒๕๔๖.

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๔ (๒๕๕๕) ฉบับที่ ๑ ๒๔๙

สุจิตต์ วงษ์เทศ. แม่น้ำลำคลองสายประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๓๙.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

สุพัทธา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.

พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

สุภาพรณ ณ บางช้าง. “การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๒๗.

สุนน เสกวรรณ. การประมง. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

จำกัด, ๒๕๒๓.

สุรจิต ชีรเวทย์. คนแม่กลอง. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : ส. เอเซียเพรส (๑๙๘๙)

จำกัด, ๒๕๕๑.

_____. “นี่ไง ชาวประมง”, คนแม่กลอง. กรุงเทพฯ : ส. เอเซียเพรส (๑๙๘๙)

จำกัด, ๒๕๔๗.

_____. “สหกรณ์ประมงแม่กลอง”, ตลาดปลาสหกรณ์ประมงแม่กลอง.

เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์, ๒๕๔๑.

สุวรรณ สุวรรณเวช. พื้นฐานความเชื่อของคนไทย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, ๒๕๔๖.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ภาษาศาสตร์สังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

_____. “อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ : วิธีการศึกษาภาษาเพื่อเข้าถึงระบบปริชาน

ของมนุษย์. กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์, ๗๓-๙๔. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

อานาจ บัณฑิตสุข. “การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

๒๕๕๐.

สัมภาษณ์

เจ้าของเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน ๒๐๔ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม

พ.ศ. ๒๕๕๓ จนถึง ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔